HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עד כמה אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שלשה חדשים ושמואל אמר שלשים יום ורבי יצחק אמר ר' יוחנן חמשים יום אמר רב שימי בר אביי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן בשלמא רב ורבי יוחנן [א]כל חד וחד כי חורפיה אלא לשמואל כי האי גוונא מי משכחת לה °כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל [א]כל זמן שמכירה ההיא דאתאי לקמיה דשמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אזל אותבה בדרי דנשי ושקליה לברה וקמהדר ליה עלייהו כי מטא לגבה הות קא מסוי לאפה כבשתנהי לעינה מיניה אמר לה נטף עיניך קום דרי בריך [ב]סומא מנא ידע אמר רב אשי בריחא ובטעמא: תנו רבנן [ב]יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר [ג]אפילו ארבע וחמש שנים פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהי [ג]יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה החמרת בחלבה אדם שהחמרת במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו תלמוד לומר [1]את הגמל כי מעלה גרה הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל תלמוד לומר הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור ואמר רב ששת אפילו מצות פרישה אין בו לא קשיא [ד]הא דפריש הא דלא פריש [ה]וחלופא בדם [ד]כדתניא [ו]דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו שבין השינים מוצצו ואינו חושש אמר מר רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים והתניא ר' יהושע אומר אפילו חבילתו על כתיפיו אידי ואידי חד שיעורא הוא אמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע: תניא רבי מרינוס אומר [ז]גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן אמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס תניא נחום איש גליא אומר [ח]צינור שעלו בו קשקשין ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש מאי טעמא מתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן אמר רב יוסף הלכה כנחום איש גליא: פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ: וכמה אמר רב יהודה בר חביבא אמר שמואל [ט]שלשה ימים איכא דאמרי תני רב יהודה בר חביבא קמיה דשמואל שלשה ימים תנו רבנן [ה]מינקת שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חדש °הרי זו לא [ו]תתארס ולא תינשא

עד

עד כמה. כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מלינק מאשה אחרת: **כל חד לפום חורפיה.** יש תינוק חריף ומכירה בחמשים יום ויש שאינו מכירה עד שלשה חדשים: **כל זמן שמכירה.** אין שיעור לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי אם אנו רואים שמכירה כופה ומניקתו בשכר [ואפי' גירשה]: **ההיא דאתאי.** גרושה ולא היתה רוצה להניק: **זיל בדקה.** אם מכירה: **אותבה בדרא דנשי.** הושיבה בשורה של נשים: **מסוי.** מביט: **נטוף עיניך.** זקוף עיניך כמו דשפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפי דב"ק (דף נב:): **דרי בריך.** שאי בנך: **כיונק שקץ.** כאילו יונק דבר משוקץ: **חלב מהלכי שתים.** חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים: **טמא.** אסור: **שהקלת במגעה.** שאינה מטמאה מחיים: **החמרת בחלבה.** כדאמרינן בבכורות (דף ו:) גמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו: **אדם שהחמרת במגעו.** נדה: **שאינו שוה בכל.** שהרי בטהורה טהור: **הוא טמא.** מחד קרא נפקא ליה. ל"א זה זה טמא כו' דכתיב ברישיה דקרא אך את זה לא תאכלו זה מיעוטא הוא: **ואמר רב ששת** גרסי': **אפי' מצות פרישה.** מדרבנן: **אין בו.** דמדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה דאמרי' חלב מהלכי שתים טהור: **הא דפריש.** הא דקתני מותר כשפירש מדדי האשה לכלי. והיונק מן הדד כיונק שקץ מדרבנן: **וחילופא בדם.** דמדפריש אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתי למימר דם בהמה אכל: **דם שעל גבי ככר.** כגון שנשכו וניכר בו דם השינים: **גוררו.** לדם: **מוללו.** דהא ליכא דחזי ליה: **גונח.** המיילל מכאב לבו. פליינדרי"א: **יונק חלב.** משום רפואה ורפואתו חלב עז: **מפרק.** הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (שבת דף עג:): **כלאחר יד.** שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב ביד: **ובמקום צערא.** שמצטער מכאבו: **צינור.** המקלח מים מן הגג: **קשקשים.** קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קלוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים לגג ודולפין לבית: **כלאחר יד.** ע"י שינוי ברגלו. ומשום דאמר רב יוסף הלכה בכולהו נקט לה הכא: **וכמה.** היא פרישה: **איכא דאמרי תני רב יהודה.** מתניתא ולא שמעתא: **בתוך עשרים וארבעה חדש.** שנולד בנה:

עד

רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים. אע"ג דהכא ליכא למימר ארבע וחמש שנים כדאמרי אינשי °ואפי' טובא דמשמע דוקא נקט עד חמש מדפריך מחבילתו על כתיפיו ומשני אידי ואידי חד שיעורא הוא מ"מ ליכא למיפרך השתא חמש שרי ארבע מבעיא דנקט ארבע לבריא וחמש לכחוש[ט]:

החמרת בחלבה. כדדרשינן בבכורות (דף ו:) מואת הגמל: **יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודם מהלכי שתים טמא.** בת"כ גרסי' בשר במקום דם וקאמר ת"ל זה אוציא חלב שאינו נוהג בכל פירוש דחלב בהמה טהורה מותר ולא אוציא את הבשר שהוא נוהג בכל שאף בבהמה טהורה אסור בשר מן החי ת"ל זה טמא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים כו' ואור"י דבין לפי ספרים שלנו דדריש מהוא היתר חלב ודם ובין לת"כ דדריש מזה אתי שפיר דמלי למעוטי חלב בשר ודם כולהו מחד קרא כמו שמצינו בכמה מקומות דממעטין מחד קרא כמה דברים כדאשכחן בפרק הנהנה מן ההקדש (מעילה יח:) דכמה פעמים קאמר תמעול מעל רידה ופליגא השתא אברייתא דפרק דם שחיטה (כריתות כ: ושם) דממעט דם מהלכי שתים מדכתיב לעוף ולבהמה ויש ספרים דממעטין חלב מדכתיב הוא ודם מדכתיב זה ותימה לר"י דמנא לן לאוקמא אדם דסברא הוא יותר לאוקמא אבשר ולהתיר בשר מדם דאין איסור בשר נוהג בכל אלא מחיים אבל דם איסורו נוהג בכל בין מחיים בין לאחר מיתה ואור"י דאי הוה גרים בשמעתין בשר במקום דם הוה אתי שפיר דמזה ומהוא ממעטין חלב ובשר ומההוא קרא דכריתות ממעטין דם וא"ת וכיון דממעטין דם מההוא קרא דכריתות אמאי איצטריך קרא למישרי חלב השתא דם מותר חלב לא כ"ש וי"ל דמההוא קרא דכריתות לא מצי למישרי דם לגמרי דלא ממעטין ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא לא ממעטין ליה והו"א ונתמעט מאיסור דם השתא דם וחלב שוין:

גונח יונק חלב בשבת כו'. לאו בשיש בו סכנה איירי דא"כ מאי איריא משום דהוי מפרק כלאחר יד אפי' הוי מלאכה דאורייתא שרי במקום סכנה וקשה לר"ת מהא דאמר בפרק חרש (יבמות קיד.) אבא שאול אומר יונקים היינו מבהמה טהורה בי"ט ופריך אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה כו' ומשני לא צריכא דאיכא צערא ומפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י"ט דאיסור לאו לא גזרו רבנן ותירץ דהתם מיירי בצער של רעב והכא בצער של חולי שהוא קרוב לסכנה ובשבת לא גזרו וקשה לר"י הא דפריך התם אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי הוי ליה לאקשויי אפי' אי ליכא סכנה אי דחולה הוא אפילו בשבת נמי על כן נראה דברייתא דהתם פליגא אהך דהכא וכן משמע מדקאמר הכא הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה: **מפרק כלאחר יד הוא.** וא"ת אפילו לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפרק כלל גדול (שבת עה.) גבי פוצע חלזון וכי תימא אע"ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גדולי קרקע כדאמרינן בריש בכל מערבין (עירובין דף כז:) דממעט דגים מדכתיב בקרא בקר ולאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו' זה אין לומר דנהי דחשיבא בהמה גידולי קרקע מכל מקום כיון דגמרי מסממנין בעינן ממש שיהיה גדל מן הקרקע כמו סממנין דלגבי סממנין לא חשיבא בהמה גדולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט. ושם) דתניא דיש מה דיש מיוחד דבשעת מלאכה כו' יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גדולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא לגבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גדולי קרקע ויש לומר דאיצטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום דרבי יהודה דסבר דיש דישה שלא בגידולי קרקע דמחייב בפוצע חלזון נמי משום דש: [ועיין תוספות שבת עג: ד"ה מפרק]:

ממעכן ברגלו בצינעא בשבת. והא דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם (שבת דף סה.) שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד דהויא דרבנן ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים: [וע"ע תוס' מ"ק ח: ד"ה ומנסרן]

אפילו

מסורת הש"ס

א) [גיטין נט.], ב) [תוספתא נדה פ"ב], ג) כריתות כב. [ע"ש וצ"ע], ד) כריתות כא:, ה) [תוספתא נדה פ"ב], ו) [עי' תוס' יבמות לו: ד"ה ולא וכו' שינוי נוסחאות בזה], ז) בס"א נוסף: דאמרי דם קא אכיל, ח) [ב"ק פ.], ט) [וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה השתא וכמה שציינתי שם],

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא ד

◆

גליון הש"ס

גמ' כי אתא רמי בר יחזקאל. לעיל דף כא ע"א לקמן דף עו ע"ב חולין דף מד ע"א: **שם הרי זו לא תתארס.** ע' יבמות דף לו ע"ב תוס' ד"ה ולא קתני: **תוס' ד"ה רבי יהושע וכו' ואפי' טובא.** כדאמרינן שבת דף קכז ע"א:

◆

מוסף רש"י

נטף עיניך. לשון צופה למרחוק (מגילה יד: וב"ק צב: עי"ש). **ומה בהמה שהקלת במגעה.** שאין בה זיבות ונדות (כריתות כב.). **אוציא את החלב שאינו שוה בכל.** דבטהורה מותר ובבהמה טמאה אסור (שם).

◆

תוספות רי"ד

ועד כמה יהא מכירה אמר עולא ואיתימא ר"י א"ר עד ג"ח ושמואל אמר עד ל' יום ור"י אמר משום ר"י עד נ' יום אמר ר"ש ב"א הל' כר"י משום ר"י ומכירה פי' המורה שאינו רוצה לינוק מאשה אחרת. ואינו נ"ל דא"כ אמאי בעי ועד כמה ופליגי אמוראי בשיעורא. לכשנראה שאינו חפץ מאשה אחרת אז נכוף אותה. ועוד ההיא דאותבה בדרא דנשי כדאמרי' לקמן מה צורך בבדיקה זו נבדוק ונראה אם יונק מאשה אחרת ומש"ה נ"ל לפרש שאע"פ שהוא יונק מאשה אחרת אם הוא מכיר את אמו כופין אותה שכיון שהוא מכירה אם תניחנו תקשה לו פרידתה ויסתכן ומש"ה בעי ועד כמה שכמה זמן יכול התינוק להכיר את אמו שיסתכן בפרידתה וגם בבדיקה (חוזרת) [שמחזירים] הנער על כל הנשים לראות אם יכיר את אמו ואילו כפתרון המורה כיון שלא הי' יונק מאשה אחרת מה צורך לו לומר הוי קמסוה לאפה א"ו יונק הי' מהן ואפ"ה מפני שהי' מכיר את אמו כפו אותה והלשון מוכיח דקאמר ואם הי' מכירה ואם אינו יונק אלא ממנה: ההיא גרושה דאתאי לקמי' דשמואל א"ל זיל בדקה אזל אותבה בדרא דנשי. שקילי' לבני' וקמהדר עלייהו כי מטא לגבה הוי קמסוה לאפה א"ל שייף עיניך קום דרי בניך סומא מנא ידע א"ר א בריחא

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פכ"א מהל' אישות הל' טז טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ה:
סח ג ד מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ד-ה סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' פא סעי' ז:
סט ה ו מיי' פ"ו שם הל' ג סמג לאוין קכו טוש"ע שם סי' סו סעיף י [וסי' ו סעיף ט]:
ע ז מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לג:
עא ח טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ט:
עב ט מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פא סע"ז:

◆

לעזי רש"י

פליינדרי"א [פליינדר"א]. להאנח.

◆

תוספות רי"ד (המשך)

ובטעמא: ת"ר תינוק יונק והולך עד כ"ד חודש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ר"י אומר אפילו עד ד' וה' שנים פי' לאחר כ"ד חודש וחזר ה"ה כיונק שקץ: אמר ר"י הל' כר' יהושע: אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהו יכול חלב מהלכי ב' טמא פי' אסור ודין הוא ומה בהמה טמאה שהקלת במגעה פי' שאינה מטמא בחיים החמרת בחלבה כדילפי' בבכורות מגמל גמל תרי זימני חד לגופי' וחד לאיסור חלבו אדם שהחמרת במגעו א"ד שתחמיר בחלבו ת"ל א) וזה טמא זה טמא ואין חלב מהלכי ב' טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ב) ת"ל הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי ב' טמא אלא טהור וא"ר ש אפילו מצות פרוש אין בו. ל"ק הא דפריש והא דלא פריש פי' אם פריש מדדי אשה הוא אסור מדרבנן וחילופא בדם דתניא דם על (הככר) [הככר] ושל בין השינים מוצץ ואוכלו ואינו חושש פי' דם שפירש מהלכי ב' אסור משום המיחלף בדם בהמה: תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת ואינו חושש מ"ט מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צערא לא גזרו רבנן פי' יונק חלב עז משום רפואה והוי מפרק חלבו ממקום גידולו כלאחר יד שאינו עושה בידו אלא בפיו והלכך במקום צערא שרו ליה רבנן אר"י הל' כר' מרינוס עיין מ"ש בפסקין בפ' חרש דפליג ר' מרינוס אדאבא שאול דלא שרי התם אלא ביו"ט ולא בשבת: תניא נחום איש גליא אומר צינור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש פי' עלו בו עשבים הסותמים קלוח המים ומתוך כך המים מתפשטים ודולף בבית מאי טעמא מתקן כלא"י הוא ובמקום צער לא גזרי רבנן אמר ר"י הל' כנחום איש גליא: פירש וחזר ה"ה כיונק שקץ וכמה אר"י ב"ח ג' ימים: ת"ר מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חודש ה"ז ל"ת ולא תתארס

א) גירסת רבינו דנפק לן מזה וכמו שפרש"י בל"א וכ"ה באמת בתוס' בפ' שמיני וכ"ה ג"כ בכריתות. ב) ולא אוציא את הדם ת"ל הוא הוא טמא ואין דם מהלכי כו' כל"ל.